

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav speciálně pedagogických studií

Ivana Ondřejcová

III. ročník – kombinované studium

Obor: Speciální pedagogika pro II. stupeň ZŠ a SŠ a anglický jazyk se zaměřením na
vzdělání

JAK UČIT DĚTI S ADHD CIZÍ JAZYK

Bakalářská práce

Vedoucí práce: doc. PhDr. Irena Plevová, Ph.D.

Olomouc 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci Jak učit děti s ADHD cizí jazyk vypracovala samostatně pod vedením doc. PhDr. Ireny Plevové, Ph.D. a uvedla v seznamu literatury všechny použité literární a odborné zdroje.

V Olomouci dne: 12.4.2017

Ivana Ondřejcová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala mé vedoucí práce doc. PhDr. Ireně Plevové, Ph.D. za cenné připomínky, odborné rady a trpělivé čtení, kterým přispěla k vypracování této bakalářské práce.

Děkuji.

OBSAH

Úvod	1
1 Teoretické poznatky.....	3
1.1 Dělení ADHD.....	3
1.2 Příčiny ADHD	5
1.3 Jiné potíže související s ADHD	5
2 Symptomy ADHD v předškolním a školním věku.....	7
2.1 Diagnostická kritéria pozorování u ADHD.....	8
3 Vzdělávání žáků s ADHD	9
3.1 Jak pracovat se žákem s ADHD ve školním prostředí.....	11
3.2 Jak pracovat se žákem s ADHD v domácím prostředí.....	12
3.3 Systém poradenství ve školství.....	13
4 Metodika výuky anglického jazyka u dětí s ADHD.....	16
4.1 Mluvení v AJ	17
4.2 Porozumění čtenému slovu	18
4.3 Porozumění slyšenému slovu.....	18
4.4 Psaní	19
4.5 Moderní technologie ve výuce	20
5 Pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků	22
6 Závěr.....	24
7 Seznam bibliografických citací	26

Úvod

Bakalářská práce je věnována dětem s poruchou ADHD. Jedná se o poruchu pozornosti s hyperaktivitou.

Příznaky a intenzita ADHD se během vývoje jedince mění. Porucha ADHD může být patrná již v batolecím věku, její příznaky se začnou silně projevovat v počátku školní docházky a jsou rozdílné u chlapců a dívek. Při výuce dítěte s touto poruchou musí být především kladen důraz na individuální přístup a je potřeba přihlížet i na věk dítěte.

Většina dětí s ADH má alespoň v jedné nebo více oblastech výrazné akademické obtíže. Nejčastější problém, na který si děti stěžují, že nezvládají tlak na výkon. Je potřeba respektovat jejich pomalejší tempo. S ohledem na tuto poruchu nevydrží se soustředit, přelétají z jednoho úkolu na druhý, aniž by dokončily první. Odpověď vyhrknou dříve, než jsou vyvoláni Děti neustále běhají, nevydrží v chvíli v klidu, narážejí do lidí či do věcí, z tohoto důvodu je potřeba na ně neustále dohlížet. Mají nepřetržité množství otázek a očekávají na ně odpověď.

Předložená bakalářská práce je teoretického charakteru. Téma práce jsem si vybral na základě získaných zkušeností z mé učitelské praxe. Pracuji jako pedagogický pracovník na základní škole Oskol Kroměříž. Od roku 1994 se základní škola zaměřuje na práci s dětmi s vývojovými poruchami učení a chování. Na škole byly postupně zřizovány specializované třídy pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, žáky se zdravotním postižením a vývojovými poruchami učení. Děti mají možnost se vzdělávat od třetí třídy až po devátý ročník.

Cílem práce je definovat metody postupu při výuce anglického jazyka u žáků s ADHD. První kapitola je věnována teoretickým poznatkům o této poruše, co znamená zkratka ADHD, její dělení, příčiny a jiné potíže související s ADHD. Téma druhé kapitoly se věnuje symptomům v předškolním a školním věku a diagnostickým kritériím. Třetí kapitola popisuje vzdělání žáku s ADHD a jak s nimi pracovat ve školním a domácím prostředí. Nechybějí ani rady či doporučení pro učitele a rodiče a informace ke školským poradenským zařízením.

Metodika výuky anglického jazyka je téma čtvrté kapitoly. Obsahuje strategie a techniky které se využívají především k rozvoji čtyř základních dovedností a to čtení, psaní, mluvení a poslech. Ve čtení se zejména zaměříme na samotné porozumění čtenému textu. Zpětná vazba je, že text je opatřen následnými úkoly, např. hledání odpovědí na otázky,

doplňování, ověřování informace. U psaní využívat pracovních listů, psaní dopisů, krátké psaní o sobě, doplňovačky či křížovky. Mluvení je někdy nejtěžší částí pro děti při osvojování si cizího jazyka. Zároveň je však v podstatě nejdůležitější. Odbourat tedy strach mluvit. Vytvořit pozitivní atmosféru s aktivním zapojením učitele. Poslech je poslední aktivita. Měl by být součástí každé vyučovací hodiny. Stačí krátké poslechové cvičení, aby děti slyšely i jiný hlas než učitele.

Do své práce jsem vložila také práci s moderními technologiemi, které jsou jednak přínosným pomocníkem při učení dětem, ale také samotným pedagogickým pracovníkům. Jako učitelka si plně uvědomuji, jak je důležité, aby se těmto dětem dostalo odpovídající podpory nejenom ve škole a doma, ale i ze strany odborné poradenské péče.

1 Teoretické poznatky

„ADHD je zkratka pro pojem „Attention deficit hyperactivity disorder“, tedy „poruchu pozornosti s hyperaktivitou. ADHD je neurologický stav, jež zahrnuje problémy s nepozorností a hyperaktivitou – impulzivitou, které jsou vývojově v rozporu s věkem dítěte. Podle nových výzkumů nelze poruchu pozornosti vysvětlit na základě neurologických, senzorických nebo motorických postižení, mentální retardace nebo závažných emočních problémů, jak se dlouho předpokládalo, ale spíše je to vývojová porucha, která se může zmírňovat dozráváním CNS.

„Obtíže jsou často spojené s neschopností dodržovat pravidla chování a udržet pozornost po celou dobu trvání úkolu. Jiné chování může zahrnovat vyhrkávání odpovědi na otázky, místo aby dítě vyčkalo pokynu vyučujícího a přeskakování z jednoho úkolu na druhý bez toho, aniž by kterýkoli z nich dokončil. Těmto dětem se často nedaří dávat pozor na detaily, dělají chyby z nepozornosti, a vyhýbají se úkolům, které vyžadují trvalé duševní úsilí.

Chování dětí s ADHD může také zahrnovat nadměrné pohybové aktivity. Vysoká úroveň energie a následné chování jsou často považovány mylně za cílevědomé porušování pravidel, i když ve skutečnosti mohou být projevem onemocnění, a tudíž vyžadují zvláštní intervenci. Navíc, mnoho dětí s ADHD bývají často alespoň průměrně inteligentní a mají celou řadu dalších osobnostních charakteristik a rysů.“ (Ackerman, 2010, s. 10)

1.1 Dělení ADHD

ADHD se dělí na tři základní typy:

- převážně hyperaktivně – impulzivní
 - převážně nepozorný
 - kombinované typy
1. **„typ – hyperaktivně – impulzivní** – děti s tímto typem jsou jak hyperaktivní, tak impulzivní. Tento typ je častější u chlapců než dívek. Nepozorný typ (ADD) je častější u dívek. Je to riziková skupina z hlediska antisociálního chování. Často vyrůstají v dysfunkční rodině, mezi příbuznými se mohou vyskytovat psychopatologické projevy. V této skupině je větší pravděpodobnost přetrvávání obtíží v adolescenci a dospělosti. Dalšími příznaky jsou snížené výkony ve škole, agresivita, problémy při navazování kontaktů s vrstevníky, nesnášenlivost, neschopnost podřídit se autoritě a obecně uznávaným pravidlům, agresivní řešení interpersonálních problémů.
 2. **Typ převážně nepozorný** – děti s tímto typem ADHD jsou převážně nepozorné a

nerozhodné. Tomuto druhu se někdy říká ADD. Písmeno H – hyperaktivita je vynecháno, protože hyperaktivita u těchto dětí nepředstavuje problém. Více problémů se vyskytuje v oblasti nepozornosti a v percepčně – motorických úkolech. Učitelé uvádějí tzv. denní snění, pomalost při provádění kognitivních operací a obtíže v navazování sociálních kontaktů. Ve školním prostředí se projevují úzkostné rysy. Zatímco děti s ADHD mají obtíže s udržením pozornosti, pro tuto skupinu je charakteristická neschopnost zaměřit pozornost na určitou činnost. Berkley uvádí, že mezi těmito dětmi se více objevují poruchy učení než ve skupině s ADHD. Děti s touto diagnózou je mnohem méně a lze předpokládat na základě popisu chování, že se blíží naší kategorii hypoaktivní forma LMD.

3. **Typ kombinovaný** – děti jsou jak hyperaktivní, tak nepozorné, do tohoto typu patří nejvíce dětí.“ (Zelinková, 2015, s. 197)

Barkley (1990) kromě výše uvedených subkategorií rozlišuje ještě:

- ADHD s agresivitou nebo bez agresivity
- opoziční chování – ODD (Oppositional Defiant Disorders)

ADHD s agresivitou nebo bez agresivity

„Především odlišení ADHD s agresivitou a bez agresivity je pro práci učitelů velmi důležité. Při práci ve třídě je rozdílný přístup k dítěti, které je pouze hyperaktivní a impulsivní, a tím, které se chová agresivně a ohrožuje spolužáky ve třídě.

Charakteristická je u těchto dětí nesnášenlivost, hádavost, nedostatek sebeovládání, časté antisociální chování (krádeže, rvačky). Rodinné prostředí bývá dysfunkční. Obtíže vyžadují intenzivní péči více odborníků, medikamentózní léčení. Čím později se začne s uplatňováním intervenčních technik, tím bývá menší naděje na zlepšení. Problémy v chování někdy vedou k odebrání dítěte od rodiny.“ (Zelinková, 2015, s. 195)

ODD (Oppositional Defiant Disorders)

Charakteristickými rysy ODD je především extrémní fyzická agresivita, dominantní je ztráta přizpůsobivosti, taktéž nadprůměrná nesnášenlivost. Hádavost je jeden z dalších znaků ODD. Snad největším problémem je opakované odmítání plnění požadavků dospělých. Často se u nich vyskytují činnosti, které obtěžují ostatní. Jsou mnohdy zlomyslní, nedůtkliví a až mstiví. Náprava je velmi náročná, protože v případě konfliktních situací (většinou chlapci) oni sami sebe nepovažují za zdroj možných obtíží, chyby vidí v jednání druhých. (Zelinková, 2015)

1.2 Příčiny ADHD

Možných příčin ADHD je celá řada. V současnosti se ADHD obvykle připisuje dědičnost nebo jiné biologické faktory.

Genetické příčiny: Víme, že se ADHD v některých rodinách vyskytuje opakovaně (až 50 % pravděpodobnost). V rodině dítěte s ADD je mnohdy rodič, sourozenec, prarodič nebo jiný člen, který měl v dětství ve škole s chováním podobné obtíže.

Biologické/fyziologické příčiny: Mnoho lékařů popisuje ADHD jako neurologickou poruchu postihující tu oblast mozku, která řídí zpracování impulzů a podílí se na třídění smyslových vjemů a na schopnosti koncentrace. Odborníci se domnívají, že může být spojena s nerovnováhou nebo nedostatečným množstvím dopaminu, chemické látky, která přenáší nervové signály. Vysvětluje se to tak, že při soustředění náš mozek uvolňuje více přenašečů signálů mezi neurony, což nám umožňuje soustředit se na jednu věc a blokovat ostatní podněty. Zdá se, že lidé s ADHD mají těchto přenašečů nedostatek.

Strava: Spojování příznaků ADHD s určitým složením stravy a s alergiemi na jídlo stále vyvolává v lékařských kruzích spory. Nedávný výzkum příčinné spojení tohoto syndromu se způsobem stravování jasně neprokázal. Zmíněná teorie má však řadu zastánců. Další výzkumy možná do problému vnesou více světla.

Pokud matka užívá drogy či alkohol v průběhu těhotenství, dochází zcela jednoznačně k poškození plodu. (Rief, 2010)

Ontogenetický vývoj: není jednoznačně prokázán, i když poslední průzkumy se kloní k tomu, že hyperaktivita může být způsobena i atypickým porodem (plánovaný císařský řez, či předčasný porod)

Rodinné prostředí: negativní postoje rodičů vůči dítěti s dispozicemi k nadměrné aktivitě, pohyblivosti, náladovosti. Pokud jsou rodiče nedůtkliví a netrpěliví, dítě si nemůže utvářet správné vzory chování a komunikace. Spíše dochází ještě ke zhoršení, protože dítě potřebuje klidnou atmosféru, řád, pochopení ze strany rodičů, aby s jejich pomocí dokázalo s hyperaktivitou žít. (Zelinková, 2015)

1.3 Jiné potíže související s ADHD

Podle Národního ústavu pro duševní zdraví některé děti s ADHD mají i jiné nemoci nebo potíže:

- *„porucha učení – děti v mateřské škole mohou mít potíže pochopit určitou zvukovou stránku slova nebo mají problémy se slovním vyjadřováním. Děti ve*

školním věku se mohou potýkat s problémy při čtení, psaní a matematice

- **porucha opozičního vzdoru** – děti s touto diagnózou, mohou být příliš tvrdohlavé nebo vzpurné, často se hádají s dospělými a odmítají dodržovat pravidla
- **porucha chování** – typ chování, u kterého může dítě lhát, krást, prát se nebo šikanovat ostatní. Může také ničit majetek nebo nosit zbraně. U těchto dětí nebo dospívajících hrozí také vyšší riziko užívání nelegálních látek. Děti s poruchou chování se také často dostávají do problémů ve škole nebo s policií
- **úzkostnost a deprese** – v některých případech jsou podávány při ADHD léky, které jednak pomáhají získat kontrolu nad chováním a jednak mohou pomoci při snižování úzkosti nebo některé formy deprese
- **bipolární porucha** – některé děti mohou mít i stav, v němž extrémně kolísání nálada a ta může přejít od mánie do deprese během krátkého časového úseku
- **Tourettův syndrom** – tj. onemocnění mozku, vyskytuje se však u dětí jen v malém počtu, ale mezi ty děti, které, tímto syndromem trpí jsou právě děti s ADHD. Někteří lidé s Tourettovým syndromem mají tiky a opakující se u nich manýry, jako je mrkání, obličejové tiky či grimasy. Jiní vydávají hrdelní zvuky, odfrkávají. Toto chování může být zmírněno léky.

ADHD může také koexistovat s poruchou spánku, nočním pomočováním, zneužíváním návykových látek, nebo s jinými poruchami či nemocemi z povolání.“ (Ackerman, 2010, s. 59)

2 Symptomy ADHD v předškolním a školním věku

Někdy je velmi těžké rozpoznat, zda se jedná pouze o dítě nevychované či zlobivé nebo o dítě s poruchou pozornosti a hyperaktivity. Některé děti svojí zlobivostí a vztekem dávají najevo nespokojenost na určitou situaci či okolnost, která může právě probíhat v rodině nebo v jiném sociálním prostředí. Vždy je tedy na místě citlivý přístup, protože bohužel stává, že se rodiče setkají s negativním přístupem ze strany pedagogických pracovníků, kdy ti dítě pokládají na nevychované a špatně doma vedené.

Symptomy ADHD v předškolním věku

Dítě s hyperaktivitou se obvykle jeví nervózní, má potíže v klidu sedět nebo si tiše hrát, a působí, jako by bylo neustále poháněno neviditelným motorem. Často jsou tyto příznaky pozorovány už v předškolním věku, kdy je mohou rodiče postřehnout sami, se o nich dozvědět od pedagogických pracovníků ve školce. Slyší např., že jejich dítě chvíli neposedí, nedokáže v klidu malovat či něco tvořit. Bývají nadměrně divoké, neukázněné, vztekají se v situacích, když se musí proti svému přání něčemu podřídit nebo si něco odepřít. Všechno je baví jen chvíli, mohou ostatním kazit společné hry nebo ničit hračky. Samozřejmě, že to zatím nemusí znamenat, že zrovna toto dítě je hyperaktivní. Teprve v mladším školním věku, tedy se zahájením školní docházky, může být diagnostikováno, zda se jedná o dítě hyperaktivní či ne (Zelinková, 2015, Ackerman, 2010)

Symptomy ADHD ve školním věku

Hyperaktivní děti často nedokážou sedět klidně a potichu, vstávají bez dovolení z lavice, neustále si s něčím hrají, musí mít něco v ruce. Vykřikují, aniž by byly tázány, mají potíže se soustředěním na věci, které jsou obtížné nebo pro ně nudné. Objevuje se u nich nepozornost, potíže s rychlým rozhodováním (impulzivita), potíže s příliš pomalým rozhodováním (váhavost). Učitelé je za to často napomínají. Pokud domluva nepomáhá, jsou trestáni dalšími výchovnými opatřeními: poznámkami, domácí úkoly navíc atd. Prospěch u nich bývá nevyrovnaný (někdy na výbornou, jindy na nedostatečnou). Jak tedy předejít těmto negativním jevům a neodradit dítě od vzdělání? Především by měly projít odborným vyšetřením v pedagogicko – psychologické poradně, informovanost pedagogických pracovníků a rodičů o této poruše. (Zelinková, 2015, Ackerman, 2010)

2.1 Diagnostická kritéria pozorování u ADHD

Při pozorování musí sledované dítě prokazovat po dobu nejméně šesti měsíců níže uvedené symptomy (alespoň šest) v takové intenzitě, která jsou nepřiměřená pro daný stupeň vývoje dítěte:

1. často věnuje bedlivou pozornost detailům nebo dělá chyby z nedbalosti ve školních úkolech a při dalších aktivitách,
2. často má obtíže s koncentrací pozornosti na úkoly nebo hry,
3. často vypadá, že neposlouchá, co se mu/jí říká,
4. často nepracuje podle instrukcí, nedokončuje práci, má nepořádek na svém místě, ve svých věcech,
5. často má obtíže v organizování svých úkolů a aktivit,
6. často oddaluje plnění školních i domácích úkolů,
7. často ztrácí věci nezbytné pro školu,
8. často se nechá rozptýlit cizími podněty,
9. často je zapomnětlivý/á v denních činnostech.

Nebo alespoň čtyři z následujících projevů hyperaktivity či impulzivity, která přetrvávají šest měsíců v takovém stupni, který je neslučitelný s vývojovou úrovní dítěte:

1. často třepe rukama nebo nohama, vrtí se na židli,
2. často opouští lavici, aniž by byl tázán/a,
3. často běhá kolem v situacích, kde je to nevhodné,
4. často není schopen/na klidně si hrát či se soustředit na činnost jako je např. stavění stavebnice, skládání puzzle,
5. často vyhrkne odpověď dříve, než je tázán,
6. často má obtíže při stání v řadě, při hrách či skupinových činnostech“ (Zelinková, 2015, s. 199).

Výše uvedené projevy se musejí objevovat doma i ve škole, popřípadě na jiných místech, např. na návštěvě kulturního představení, při sportovních akcích organizovaných školou či rodinné nebo jiné společenské akce. (Zelinková, 2015)

3 Vzdělávání žáků s ADHD

Vzdělávání žáků s ADHD v České republice legislativně upravuje Zákon č. 82/2015 Sb.- Zákon, kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Vyhláška č. 197/2016 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., O poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další vyhlášky a vyhláška č. 27/2016 Sb. O vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, působnost bývalé vyhlášky č. 73/2005. Tato vyhláška upravuje pravidla vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami, vzdělávání žáků uvedených v paragrafu 16 odst. 9 zákona a vzdělávání žáků nadaných.

Při postupech upravených touto vyhláškou se přihlíží ke všem vyjádřením žáka v záležitostech týkajících se jeho vzdělávání s ohledem na jeho věk a stupeň vývoje, o těchto záležitostech se žákovi poskytují dostatečné a vyčerpávající informace pro utvoření názoru. Při postupech upravených touto vyhláškou se dbá, aby byly s v souladu se zájmem žáka. Veškerá sdělení upravená touto vyhláškou jsou poskytována žákovi nebo zákonnému zástupci žáka srozumitelným způsobem.

Vzdělávání žáků s poruchou pozornosti a hyperaktivitou na základních školách a později i na vyšším stupni vzdělávání (odborné učiliště či střední škola) probíhá dle individuálního vzdělávacího plánu (v případě, že je žák zařazen do běžné třídy), zařazením žáka do třídy pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami nebo lze s ním pracovat dle podpůrných opatření.

Třída pro žáky se speciálním vzdělávacím potřebami

Výhodou těchto tříd je nižší počet žáků od 7 do 14. Žáci mají více času na vypracování úkolů a méně rušivých vlivů. Učitel má více prostoru se individuálně věnovat jednotlivým žákům. Vybavení třídy je uzpůsobeno tak, že žáci sedí po jednom v lavici. Třída je vybavena moderními technologiemi – počítačem a interaktivní tabule.

Žáci jsou zařazováni do těchto tříd na základě doporučení pedagogicko-psychologické poradny. Je také upraven rámcový vzdělávací program.

Na základní škole, kde pracují, jsou tyto třídy zřizovány na I. Stupni od třetí třídy a mohou být zde vzdělávání až do devátého ročníku. Pokud dojde k jejich zlepšení jak po

výchovné stránce, tak ve vzdělávacím procesu, mohou být na základě vyšetření z poradny přeřazeni do běžné třídy.

Podpůrná opatření

Skládají s pěti stupňů:

- **Podpůrná opatření prvního stupně** představují minimální úpravu metod, organizace a hodnocení vzdělávání. Jsou poskytována žákovi, u kterého se projevuje potřeba úprav ve vzdělávání nebo školských službách a zapojení v kolektivu. Uplatňuje škola nebo školské zařízení i bez doporučení ŠPZ. Učitel vypracuje plán pedagogické podpory. Rodiče jsou s ním seznámeni a podepisují ho. Pokud po 3 měsících opatření 1. stupně podpůrných opatření nejsou dostatečná, posílá se dítě do poradny (kde je plán pedagogické podpory daného žáka vyžadován). Poradna dítě vyšetří, může vrátit s tím, že opatření jsou dostatečná, nebo navrhne opatření vyšší a doporučí nový stupeň podpůrného opatření.
- **Podpůrná opatření druhého až pátého stupně** se poskytují na základě doporučení školského poradenského zařízení a s informovaným souhlasem zletilého žáka nebo zákonného zástupce žáka.

Podpůrná opatření se poskytují samostatně nebo v kombinacích různých druhů a stupňů v souladu se zjištěnými speciálními vzdělávacími potřebami žáka. Konkrétní druh podpůrného opatření lze poskytovat pouze v jednom stupni. (Vyhláška č.27/2016)

Individuální vzdělávací plán

Individuální vzdělávací plán zpracovává škola, vyžadují-li to speciální vzdělávací potřeby žáka. Zpracovává se na základě doporučení školského poradenského zařízení a žádosti zletilého žáka nebo zákonného zástupce žáka.

Individuální vzdělávací plán je závazným dokumentem pro zajištění speciálních vzdělávacích potřeb žáka, přičemž vychází ze školního vzdělávacího programu a je součástí dokumentace žáka ve školní matrice.

Obsahuje údaje o skladbě druhů a stupňů podpůrných opatření poskytovaných v kombinaci s tímto plánem, identifikační údaje žáka a údaje o pedagogických pracovnících podílejících se na vzdělávání žáka. Dále jsou zde uvedeny zejména informace o:

- úpravách obsahu vzdělávání žáka,
- časovém a obsahovém rozvržení vzdělávání,
- úpravách metod a forem výuky a hodnocení žáka,

- případné úpravě výstupů ze vzdělávání žáka.

IVP dále obsahuje jméno pedagogického pracovníka školského poradenského zařízení, se kterým škola spolupracuje při zajišťování speciálních vzdělávacích potřeb žáka. Je zpracován bez zbytečného odkladu, nejpozději však do 1 měsíce ode dne, kdy škola obdržela doporučení a žádost zletilého žáka nebo zákonného zástupce žáka. Individuální vzdělávací plán může být doplňován a upravován v průběhu celého školního roku podle potřeb žáka.

Vypracování a provádění individuálního vzdělávacího plánu zajišťuje ředitel školy. Je zpracováván ve spolupráci se školským poradenským zařízením, žákem a zákonným zástupcem žáka, není-li žák zletilý. (Vyhláška č.27/2016)

3.1 Jak pracovat se žákem s ADHD ve školním prostředí

Na základě úmluvy o právech dítěte má každé dítě právo na vzdělání, byť jeho proces učení je poněkud složitější a náročnější vzhledem k jeho speciálním vzdělávacím potřebám. Jak tedy s nimi pracovat při vyučování, aby bylo dosaženo co nejlepšího možného výsledku při jejich vzdělávacím procesu.

Pokud je při vyučování nápadná nepozornost, je vhodné zařadit krátkou pohybovou přestávku – např. nechat dítě smazat tabuli, rozdat/posbírat sešity, zanést vzkaz či třídní knihu. Dohlédnout na přípravu dítěte i během přestávky, častěji jej kontrolovat při práci v hodině, zda se soustředí a pokračuje v činnosti správně. Dohlížet na to, aby si dítě svoji práci po sobě řádně zkontrolovalo, protože mnohdy se stává, že dítě má vypracovaný úkol mezi prvními, ale bohužel s mnohými chybami. Proto je třeba žákovi jemně, a přitom věcně zdůraznit, že není třeba spěchat.

Pokyny poskytovat srozumitelně, pokud možno stručně, v případě potřeby je znovu zopakovat, nebo blíže vysvětlit, při zadávání pokynů udržovat oční kontakt.

Před započítím práce se pedagog ujistí, že dítě pokynům porozumělo, dá mu dostatek času na zpětnou vazbu. Je na místě důsledné, ale zároveň tolerantní vedení, trvání na důsledném dokončení zadané práce, třeba i při pomalejším tempu i a s dopomocí učitele.

Ve škole je vhodné jej posadit dopředu, co nejbližší učiteli, a to také dále od okna, aby se zabránilo rušivým vlivům, na lavici mají mít žáci jen věci potřebné na danou hodinu.

Najít způsob, jak žáka uklidnit, usměrnit jeho pozornost – např. pohledem, položením ruky na rameno (tuto metodu zklidnění, pokud možno volit u menších dětí, u starších dětí udržovat oční kontakt. Dítě by také mělo vědět, pokud stále nerozumí zadání, že až všichni začnou pracovat, bude se mu pedagog věnovat.

Najít způsob, jak umožnit pohybové vybití - zejména u chlapců – např. sportovními aktivitami jak ve škole, tak mimo ni. Rozvíjet koncentraci pozornosti – rozdělit hodinu do kratších časových bloků, zařadit časté přestávky pro uvolnění napětí.

Pravidelně přiměřeně zatěžovat a zařadit cvičení s využitím příkladů z běžného života. Zejména nezapomínat na pochvalu za každý dílčí úspěch a preferovat více ústní zkoušení. Obeznamit přiměřenou formou spolužáky i jeho kamarády s podstatou obtíží jejich vrstevníka, aby nedošlo k jeho izolaci, vyloučení z kolektivu a naopak, aby se aktivně zapojovalo do aktivit třídy. Pozitivní vzor kamaráda či spolužáka poskytuje model chování vhodný k napodobení. (Taylor, 2012, Ackerman, 2010, Rief, 2010)

Pedagogický pracovník by měl být obeznámen s tím, co přináší mít ve třídě žáka s ADHD, aby se předešlo případným neshodám či nedorozuměním mezi žákem, učitelem a rodičem. Učitel by měl být schopen rozlišit v chování žáka, zda se jedná o žáka s ADHD nebo jen o žáka, který má špatné návyky chování z domova nebo je agresivní z důvodu momentální nepříznivé rodinné situace. V současné době neexistuje žádná základní škola, která by neměla svého výchovného poradce či školního psychologa, kam se učitel může obrátit o radu či pomoc. (Zelinková, 2015, Ackerman, 2010, www.dyscentrum.org.)

3.2 Jak pracovat se žákem s ADHD v domácím prostředí

Pro úspěšné zvládnutí školní docházky a vůbec pro jejich budoucí vstup do světa dospělých, je pomoc rodičů u těchto dětí naprosto nutná a nezbytná. Pevný řád, jasná pravidla, důslednost a režim – vše prováděn s maximální láskou, trpělivostí, povzbuzováním, pochvalou. Být pro děti vzorem, budovat v něm zdravé sebevědomí. Být si vědomi toho, že ať se jejich dítě bude snažit sebevíc, nikdy bohužel nedosáhne takových studijních výsledků jako jiné dítě. Proto hledat i jiné možnosti, jak dát svému dítěti pocit úspěchu. (Zelinková, 2015, Ackerman, 2010, www.dyscentrum.org.)

Doma je vhodné pracovat v krátkých časových intervalech, které jsou proloženy pohybovými aktivitami jako jsou sportovní kroužky nebo někdy také úplně stačí procházka cestou ze školy. Pomoci jim zorganizovat jejich čas, domluvit se v jakém pořadí budou domácí úkoly vypracovány podle jejich důležitosti a větší náročnosti.

Dbát na minimum rušivých vlivů. Dítě by mělo mít svůj vlastní pracovní prostor k plnění domácích úkolů, kde si také ukládá všechny školní pomůcky s dostatečným osvětlením. Dohlížet na pravidelnou přípravu a pravidelně průběžně systematicky kontrolovat studijní výsledky, ale zároveň je vést k odpovědnosti a samostatnosti.

Pravidelně docházet na třídní schůzky či konzultace.

Rodiče by měli vždy své dítě umět pochválit a ocenit za každou lepší známku.

Co nejdůsledněji dodržovat obvyklý sled každodenních činností. Pravidelný spánek a zdravá strava je jedna z dalších podmínek zvyšující úspěšnost dítěte. (Taylor 2012, Ackerman, 2010, Rief, 2010)

3.3 Systém poradenství ve školství

Mezi zařízení a instituce podílející se na poskytování poradenství působící ve školství řadíme:

- školy (mateřské, základní a střední), které v rámci své výchovné a vzdělávací činnosti poskytují svým žákům a studentům také potřebné informace, rady a podporu. Poskytovateli těchto služeb jsou buď samotní učitelé a vychovatelé nebo školní poradenská pracovníci, mezi které řadíme výchovné poradce, školní metodiky prevence, školní psychology a školní speciální pedagogiky.
- školská zařízení, ve kterých se poskytují poradenské služby, jsou Pedagogicko-psychologická poradna (PPP), Speciálně pedagogické centrum (SPC) a Středisko výchovné péče (SVP)

Pedagogicko-psychologická poradna

PPP je nejčastějším a nejznámějším školským poradenským zařízením. PPP je samostatně existující, nezávislé poradenské zařízení. Je zřizováno jednotlivými kraji. Obsah služeb, formy, podmínky práce a klientela patřících pod PPP je ukotvena ve vyhlášce č. 72/2005 Sb. a v novele vyhlášky č. 116/2011 SB. Cílem služeb PPP je poskytnout dostatečnou a efektivní pedagogickou, psychologickou i speciálně – pedagogickou pomoc a podporu při výchově a vzdělávání dětí, žáků či studentů. Služby PPP jsou bezplatné.

Tým pracovníků PPP tvoří psychologové, zejména školní psychologové, ale mohou mít i aprobaci v oblasti poradenské psychologie, klinické psychologie, dále speciální pedagogové různého zaměření, nejčastěji na logopedii a specifické poruchy učení. A v neposlední řadě sociální pracovníci.

Klientelu PPP tvoří děti a žáci od 5 let věku do ukončení školní docházky či studia SŠ (19 let věku), a poskytují jejich rodičům a učitelům cennou pomoc. Pokud je klientem dítě v mateřské škole (např. z důvodu poruch pozornosti, hyperaktivity apod.), může PPP poskytovat svoje služby i jemu. PPP svými službami navazuje na práci dětských lékařů, příp. středisek rané péče, která spadají pod sociální služby.

Jednotlivé oblasti problémů, které jsou v rámci PPP řešeny, je možné obecně rozdělit na:

- výchovné problémy
- vzdělávací a výukové problémy
- problematiku profesní orientace (kariérové poradenství)

Vzhledem k tomu, že PPP mají nejrozšířenější a nejdostupnější síť školských poradenských služeb, mohou v případě zhoršené dostupnosti zařízení SPC suplovat jejich parciální funkce. S ohledem na potřeby jednotlivých klientů poskytuje PPP své služby nejenom ambulantně – přímou prací s klientem v prostorách poradny – ale i prostřednictvím terénních služeb. Zabezpečuje také individuální a skupinovou diagnostiku pro žáky i třídní kolektivy či konzultační a metodické vedení pedagogů přímo ve školských zařízeních.

S ohledem na vzrůstající nároky se postupně přizpůsobuje náplň služeb, které má poradna povinnost poskytovat. Mezi hlavní náplň těchto činností patří diagnostika školní zralosti, tedy pedagogicko-psychologická připravenost žáků na povinnou školní docházku, diagnostika předškolních dětí, žáků ZŠ a studentů SŠ s problémy v adaptaci a s výchovnými problémy, včetně specifických poruch chování, diagnostiky žáků s výukovými problémy, i specifických poruch učení a u žáků neprospívajících: diagnostika speciálních vzdělávacích potřeb, případně pomoc při výběru další školy či budoucího povolání.

Poradna kromě standartních činností, které zahrnují již zmiňovanou diagnostiku a intervenci, poskytuje také specifické služby metodické a informační. Metodické vedení je poskytováno zejména pedagogickým pracovníkům, kteří pracují s předškolními dětmi nebo vzdělávají žáka či studenta s problémy projevujícími se v chování či ve školním výkonu.

Středisko výchovné péče

Středisko výchovné péče pro děti a mládež poskytuje odbornou speciálně pedagogickou a psychologickou pomoc dětem s rizikem poruch chování či s již rozvinutými projevy poruch chování a negativních jevů v sociálním vývoji, u nichž není nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova. Tato péče je zaměřena na odstranění či zmírnění již vzniklých poruch chování a na prevenci vzniku dalších vážnějších vývojových poruch a negativních jevů v sociálním vývoji dětí.

Středisko poskytuje konzultace, odborné informace a pomoc osobám zodpovědným za výchovu, pedagogickým pracovníkům předškolního zařízení, škol a školských zařízení v oblasti výchovy a vzdělávání dětí s rizikem či s projevy poruch chování a negativních jevů v sociálním vývoji a při jejich integraci do společnosti.

Odborní pracovníci střediska – psychologové, speciální pedagogové a sociální pracovníci – poskytují klientům okamžitou terapeutickou pomoc, radu nebo systematickou péči při zachycení prvních signálů výchovných problémů, s cílem předcházet tímto vážnějším výchovným poruchám a odstraňovat či zmírňovat již vzniklé poruchy chování. Střediska poskytují klientům ambulantní pomoc zejména v těch případech, vyskytnou-li se rodinné, školní či psychické problémy, šikana a kyberšikana či projevy asociality.

Důraz je kladen na spolupráci s celou rodinou, aby tím přispíval k podpoře či obnově jejich funkcí. Po dobu práce s klientem středisko úzce spolupracuje s jeho kmenovou školou. Středisko rovněž poskytuje poradenské služby pedagogickým a jiným odborným pracovníkům v oblasti péče o výchovně ohrožené děti a mládež.

Středisko výchovné péče pro děti a mládež se aktivně podílí také na zabezpečení úkolů, vyplývajících z pokynu MŠMT k prevenci zneužívání návykových látek ve školách a školských zařízeních, k prevenci dalších sociálně patologických jevů jako šikany, rasismu a xenofobie.

V oblasti primární a sekundární prevence plní středisko tyto úkoly:

- zjišťuje vlivy a nedostatky ohrožující zdravý duševní vývoj dětí a mládeže,
- hledá možnosti snížení rizika negativního rozvoje dětí a mládeže,
- mobilizuje vlastní vnitřní pozitivní zdroje dětí a mládeže,
- usiluje o eliminaci poruch chování.

Těchto cílů středisko dosahuje zejména činností diagnostickou (psychologickou a etopedickou), poradenskou, výchovnou a terapeutickou (ve formě individuální a skupinové psychoterapie a rodinné terapie). SVP také zajišťuje i následnou péči o své klienty a rovněž pomáhá při integraci dětí a mládeže do společnosti po jejich propuštění z ústavní péče.

4 Metodika výuky anglického jazyka u dětí s ADHD

Při vzdělávání žáků se vždy sledují dva základní cíle, a to vzdělávací cíl a výchovný cíl. Cílem vzdělávání je poskytnout žákům kvalitní základy všeobecného vzdělání. Vytvořit u nich trvalé návyky vedoucí k dalšímu vzdělávání, dobré komunikaci, schopnosti orientovat se v informacích, které jim škola poskytuje a aby nové informace uměli sami vyhledat, zpracovat a vyhodnocovat.

Cílem je rozvoj osobnosti člověka, který bude vybaven poznávacími a sociálními způsobilostmi, mravními a duchovními hodnotami pro osobní a občanský život. Důležitá je i výchova k povolání nebo pracovní činnosti, získávání informací a učení se v průběhu celého života. Hlavním výchovným cílem je vychovat jedince, který bude ctít spravedlnost, chránit lidská práva, svobodu a demokracii. Důležité je naučit žáky odpovědnosti sám za sebe i k úctě k ostatním lidem. Základem výchovného působení je snaha vychovat slušného, zodpovědného a úspěšného člověka, který bude schopen řešit na základě získaných znalostí a logického myšlení různé praktické životní situace.

Z výše uvedeného vyplývá, že je naprosto nezbytné vytvářet si na hodinu plán. Jeho podoba může mít jakoukoli formu, ale musí obsahovat tyto základní body. Nejprve je důležité si stanovit cíl, k čemu bude hodina směřovat, dále postupy a pomůcky, které budou potřeba. Neméně důležitá je také zpětná vazba na konci vyučovací hodiny, tedy celkové shrnutí hodiny, co jsme se dnes naučili, co nám hodina přinesla, jaké nové poznatky, jak je mohu dále využít. Plánem také začíná každá vyučovací hodina. Plánem předcházíme chaotickému vyučování. Děti se potom velmi těžko orientují v tom, co se vlastně teď dělá. Časté střídání učebních pomůcek jim také znesnadňuje soustředit se na výuku. Plán jednoznačně pomáhá žákům se orientovat v probíraném učivu.

Vyučovací hodinu je vhodné rozdělit do více bloků, aby se předešlo jednotvárnosti. Ale na druhou stranu nezapomínat se ujistit, že žáci rozuměli nově zadané práci. Další důležitou zásadou je, že při výuce začínáme náročnějšími úkoly, které tedy zařazujeme na začátek hodiny, kdy se děti nejvíce soustředí a přecházíme k méně náročným.

Metody využívané v anglickém jazyce především rozvíjejí čtyři základní dovednosti, což je mluvení (speaking), čtení (reading), poslech (listening), psaní (writing).

4.1 Mluvení v AJ

V mluvené části se především zaměřujeme na plynulost, kdy učitel opravuje především výslovnostní chyby, menší gramatické chyby nejsou tak závažné a přesnost či správnost, protože při nácvičku určité gramatické struktury musíme dbát na správnost.

Na začátku hodiny je dobré vždy zařadit konverzační cvičení, kterým učitel zapojí všechny žáky do výuky:

- pozdrav,
- zdvořilostní fráze typu: „Jak se máš?“ nebo nějaké jiné aktuality – např. sportovní atd., čím žáky zaujmeme. Je s podivem kolik dětí ví nějakou zajímavost a chtějí se s ní s námi podělit
- navázání na předchozí hodinu (tím opakujeme) a zároveň navážeme na probíhající hodinu. Lze zvolit celou řadu aktivit, aby žáci pochopili, že hodina začala a musíme se všichni soustředit,
- u menších dětí můžeme hodinu začít sborovým opakováním básničky či říkanky.

Konverzačním cvičením se procvičuje jednak porozumění mluvenému slovu a jednak upevňování slovní zásoby. Slovíčka je dobré se učit pravidelně, nejlépe denně deset až patnáct minut. Učit se je po malých dávkách, pět až deset slov denně stačí. Slovíčka je dobré procvičovat buď s rodiči nebo i s kamarády. Opakování slovíček je nutné pro jejich udržení. Platí pravidlo, méně někdy znamená více.

Upevňování a zároveň rozšiřování slovní zásoby je v podstatě jedna z nejdůležitějších částí, co se týká učení cizímu jazyku. Tím, že mají žáci dostatečnou slovní zásobu, odbouráme jejich strach z mluvení jako takového, např. strach z odlišné výslovnosti nebo neznalosti slovíček a ze svých dalších chyb. Chyba je totiž přirozenou součástí procesu učení, a především v mluvení by neměla být překážkou v dalším učení. Cílem je naučit žáky nebát se použít věty typu: „Nerozumím.“ „Můžeš to zopakovat.“ atd.

Nikdo není dokonalý a tyto děti mají často opravdu obrovský strach z neúspěchu či posměchu okolí. To znamená pro pedagoga umět dát žákovi prostor na mluvení a on musí získat pocit, že je schopen předat či přijmout informaci (byť s gramatickou chybou, která v tomto případě není až tak důležitá). V případě této aktivity se učitel aktivně zapojuje a je žákům vzorem. Vyučující kontroluje v tomto případě výslovnost a správnost skladby věty. U dětí mladšího věku se mi velmi osvědčila hra „Bingo“ na procvičování slovní zásoby na určitý tematický celek, například „Tělo“, kdy si děti procvičují nejen slovíčka, ale slyší i výslovnost. (Hadfield Jill, Hadfield Charles, 1999)

4.2 Porozumění čtenému slovu

Do čtení se učitel snaží zapojit co nejvíce žáků, preferuje texty, kde lze žáky rozdělit do rolí samotných hrdinů (např. komiksy), preferovat kratší texty, co nejvíce zařadit obrázky. Překlad z češtiny do angličtiny zařazujeme jako poslední, protože naše jazyky jsou velmi odlišné, určitě nelze text překládat slovo od slova. Je velmi dobré mít ke čtenému textu obrázky či obrázkové karty se slovní zásobou.

Nová slovíčka si děti lépe zapamatují, pokud se je neučí samostatně, izolovaně, ale ve skupinách. Lze je použít například prostřednictvím grafů, které svým tvarem připomínají pavouka nebo kartičkami k jednotlivým tématům, jako jsou: věci do školy, dopravní prostředky atd. Sborové opakování slovíček, kde lze výborně využít i mimiku obličeje či gest a postojů těla, je také dobrým prostředkem k zapamatování. K tomu mi např. slouží slovní zásoba: Pocity. Po každém čtení je dobré zařadit aktivitu, na které si ověřím, že žák porozuměl čtenému textu.

Čtení můžeme mít hlasité či tiché. U hlasitého čtení se procvičuje fonetika, plynulost, tempo a intonace věty. Naopak u tichého čtení se procvičuje tzv. orientace v textu, kdy žáci vyhledávají požadované informace, doplňují a přiřazují. (Hadfield Jill, Hadfield Charles, 1999)

4.3 Porozumění slyšenému slovu

Poslech s porozuměním je velmi náročná jazyková dovednost, i když je vlastně první, které jsou žáci vystaveni od samého začátku svého vzdělávání. Pokud žák nerozumí, nemůže reagovat, jeho motivace rapidně klesá.

Poslech (byť jen velmi krátký), by měl být, pokud možno součástí každé vyučovací hodiny, zvláště na I. stupni ZŠ. Žáci si snadno navyknou slyšet i jiný sluchový model než samotného učitele, různé typy hlasů, tempo mluvy, intonaci a přízvuk. Poslech je dovednost, kterou lze u většiny žáků natrénovat a vylepšit pouze do určité míry, na jejím zvládnutí by tedy neměla být závislá klasifikace.

Poslech s porozuměním je velmi vhodný i pro děti, které ještě v cizím jazyce nechtou a nepíší. Poslechem se mohou snadno nápodobou naučit správné intonaci a přízvuku. Poslech by měl být strukturovaný tak, aby i slabší žáci mohli zažít pocit, že rozumí.

Jak postupovat u poslechu:

- probudit zájem dětí – pomocí obrázků, figurek, fotek, plakátů,
- nechat je předvídat, o čem v textu uslyší – např. podle názvu, obrázků, krátkých vět

- v této fázi lze použít i češtinu – důležité je, aby žáci věděli, co budou poslouchat a proč,
- přesvědčit se, že žáci rozumí klíčovým slovům a svému úkolu,
- poslech opakovat nejméně 2x,
- žáci si mohou splněný úkol porovnat ve dvojicích nebo malých skupinách (ztrácí strach z těžkého úkolu, zvyšuje se jejich sebevědomí, že úkol mohou splnit), pak je poslech znovu zopakován a až poté je kontrolován učitelem,
- u malých žáků je výborné sborové opakování (žáci ztrácí strach, schovávají se v davu),
- na závěr je žádoucí shrnutí poslechu, aby si všichni uvědomili, co poslouchali, co se dozvěděli, překlad nemusí vždy následovat, zvláště pokud bylo cvičení zaměřeno na doplnění informace, opravu informace. Překlad je důležitější spíše pro starší žáky nebo dospělé. Mladší žáci toto většinou neřeší. (Hadfield Jill, Hadfield Charles, 1999)

4.4 Psaní

Psaní je považováno za jednu z nejtěžších aktivit, protože v anglickém jazyce se liší mluvená podoba jazyka od psaného. Přesto je ale nedílnou součástí výuky cizího jazyka. Dle úrovně znalostí je důležité zařazovat aktivity i na proces psaní. Zde lze využít celou řadu aktivit od předepsaných aktivit až povolné. Alternativ máme více. Buď zvolíme pracovní sešit, nebo použijeme pracovní list – ten bývá pro žáky atraktivnější.

- Žáci opisují či přepisují – vhodné hlavně zpočátku, je důležité, aby si žáci zvykli slova psát.
- Přiřazování – např. textů k obrázkům, části slovních spojení či vět patřících k sobě.
- Překládání – texty rozstříhané po větách nebo po řádcích, ve větách může být vynechané slovo, které je na obrázku, mohou být vynechané části vět, které je třeba doplnit.
- Básničky – doplňování vynechaných rýmujících se slov.
- Tvoření vět z připravené tabulky.
- Žáci tvoří co nejvíce nových slov z předem daného slova nebo věty.
- Dopisy, přání, pozvání – zpravidla doplňují více údajů – jména, dny, datum, čas. Činnost je ideální pro vyjádření vlastních nápadů, využití představivosti. Žáci se pohybují v poměrně „bezpečných vodách“ a neměli by udělat mnoho chyb. Je to dobrá možnost pro velmi pozitivní hodnocení.
- Projekty – žáci mohou velmi dobře uplatnit již nabyté znalosti slovní zásoby na dané

téma, mají možnost využít i práci se slovníkem (opět vede ke zpestření hodiny), většinou pozitivně hodnoceno, protože mají možnost získat dobrou známku, pro mnohé děti to je výborná motivace. (Hadfield Jill, Hadfield Charles, 1999)

Nezbytnou součástí se učení cizího jazyka je mluvnická část, která se v podstatě prolíná všemi čtyřmi metodami. Při přemýšlení o gramatice si mnoho žáků představí knihu plnou vysvětlení a pravidel, které jim říkají, které sloveso má jaké zakončení, jak používat příslovce. Jistě žáci potřebují vědět tyto věci, ale nejsou to informace, které jsou nezbytně nutné. Cílem je především, aby žáci dokázali komunikovat pomocí cizího jazyka. Ukázat jim, že gramatika není jen suchý přehled faktů a pravidel, že je to důležitá součást učení se cizího jazyka, která nám dává možnost vyjadřovat své myšlenky a pocity a porozumět tomu, co jiní lidé říkají nebo píšou.

4.5 Moderní technologie ve výuce

Práce s interaktivní tabulí či počítač se stali nepostradatelnými prvky ve vyučovacím procesu, protože téměř každý předmět má svůj vlastní vzdělávací program, který pomáhá atraktivně – výchovně – vzdělávací proces a motivovat žáky k lepším výkonům. V mnoha směrech je učení prostřednictvím PC snadnější a zábavnější. Děti se mohou sami testovat a hodnotit.

Velkým pomocníkem se zejména stal pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Tímto si samozřejmě nezlepšují jen své studijní výsledky, ale jsou také lépe připraveni na další studia a na své budoucí povolání, rozvíjejí se jejich grafomotorické schopnosti či oční koordinace.

- Počítač s opravným programem.
- Počítačové programy (např. Program Malování).
- Ing. D. Rýdlová: Jazyky bez bariér – www.jazyky-bez-barier.cz,
www.pomocucitelum.cz, www.cizijazykyhrou.cz.
- Help for English.
- Youtube.
- Englishworksheets.

Nástup dítěte do školy představuje zásadní zlom v jeho dosavadním životě. Ocítá se pod nárůstem nových požadavků. Každé dítě chce být úspěšné, ale především chce dosáhnout kladného hodnocení od svých rodičů a učitelů. Úspěšnost dítěte ve škole závisí na mnoha okolnostech, a to především na jeho schopnostech a na jeho zájmu o učení. Dítě musí být pro školu zralé po stránce tělesné, duševní, citové i sociální. Jeho neprospěch ve škole může

způsobit celá řada faktorů. Jedním z nich je právě porucha pozornosti a hyperaktivity. Pro správný chod vyučování je tedy vhodné, aby učitelé byly seznámeni s problematikou ADHD a volily takové metodické postupy, které pomohou těmto dětem překonat jejich obtíže.

Zájem o učení může učitel zvýšit poutavostí a přitažlivostí učiva. Vysvětlovat novou látku krátkými větami a jednoduchými slovy. Využít všech možností, které nám nabízí moderní technologie při výuce, abychom děti co nejvíce zaujaly a zároveň i dosáhli potřebného výsledky při získávání nových vědomostí. Vyhnout se únavě střídáním činností, ale ne příliš v rychlém tempu. Pomoci dítěti najít se svůj čas na daný počet cvičení. Vyhnout se osvojování těžké látky po činnosti, která dítěti vzala mnoho energie, jako např. opakovací práce. Vyzdvihovat jeho přednosti a využívat jich před třídou. V žádném případě neupozorňovat na jeho nedostatky. Naopak chválit za každý sebemenší dílčí úspěch na jeho cestě při vzdělání.

Učitel je průvodcem, rádcem, ten, kdo děti vede na jejich cestě ke vzdělání. On je ten hnací motor, který má kompetence, odborné znalosti, a i osobnostní kvality ke správné motivaci žáků, aby se každé dítě prostřednictvím výuky vyvíjelo v souladu s jeho předpoklady pro vzdělání. Přátelská a vstřícná atmosféra vybízí žáky ke studiu, k práci i činnostem podle jejich zájmu a poskytuje jim prostor a čas k aktivnímu učení a k plnému rozvoji jejich osobnosti.

5 Pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků

Hodnocení a klasifikace je nedílnou součástí výchovně vzdělávací práce základní školy. Jde o složitý proces, který klade vysoké požadavky na všechny pedagogické pracovníky. Pravidla hodnocení a klasifikace žáka ZŠ upravuje vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění školní docházky, § 14–17.

Cílem a základem každého hodnocení je poskytnout žákovi zpětnou vazbu, která poskytuje informace o správnosti postupu, průběhu či výsledku. Zjistit co se naučil, co zvládnul, v čem se zlepšil a poskytnout mu informaci, v čem chybí a jak má postupovat dále. Hodnocení by mělo být pro žáka motivující. Dáváme přednost pozitivnímu vyjádření. Při hodnocení žáka je důležité uplatňovat přiměřenou náročnost a pedagogický takt. Je také důležité sledovat individuální pokrok ve výsledcích každého žáka.

Metodický pokyn chápe hodnocení jako součást výchovně vzdělávacího procesu a klasifikaci průběžnou i celkovou jako jednu z forem hodnocení, kterou je možno vyjádřit příslušnou stupnicí. Zabývá se hodnocením a klasifikací dílčích i celkových výsledků a projevů žáka, jichž dosáhl v souladu s požadavky učebních osnov i jeho schopností používat osvojené vědomosti, dovednosti a návyky v konkrétních situacích a chováním žáka v souladu s požadavky školního řádu a pravidel chování žáků.

1. Zásady pro hodnocení prospěchu

- a) Být otevřený k dětem i rodičům, stanovit a vysvětlit jasná kritéria pro hodnocení.
- b) Umožnit žákům účast na hodnocení jejich činnosti.
- c) Hodnotit individuální výsledky a pokrok bez srovnání s ostatními.
- d) Při hodnocení a při průběžné i celkové klasifikaci pedagogický pracovník (dále jen "učitel") uplatňuje přiměřenou náročnost a pedagogický takt vůči žákovi.
- e) Při celkové klasifikaci přihlíží učitel k věkovým zvláštnostem žáka i k tomu, že žák mohl v průběhu klasifikačního období zakolísat v učebních výkonech pro určitou indispozici.

Pro potřeby klasifikace se předměty dělí do tří skupin:

- předměty s převahou naukového zaměření,
- předměty s převahou praktických činností,
- předměty s převahou výchovného zaměření.

2. Kritéria hodnocení žáka

Kritéria hodnocení žáka představují soubor obecně platných kritérií stanovených školou pro jednotlivé způsoby hodnocení žáků ve vyučovacích předmětech.

Kritéria je nutno odvíjet od klíčových kompetencí. Tři stupně hodnocení jsou stanoveny ve vyhlášce MŠMT ČR č. 48/2005 Sb. o základním vzdělávání, § 15.

Hodnocení a klasifikace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Způsob hodnocení a klasifikace žáka vychází ze znalosti příznaků postižení a uplatňuje se ve vyučovacích předmětech, ve kterých se projevuje postižení žáka na obou stupních základní školy.

Při způsobu hodnocení a klasifikaci žáků pedagogičtí pracovníci zvýrazňují motivační složku hodnocení, hodnotí jevy, které žák zvládl. Při hodnocení se doporučuje užívat různých forem hodnocení, např. bodové hodnocení, hodnocení s uvedením počtu chyb apod.

Vyučující respektuje doporučené způsoby práce a hodnocení žáka, popsané ve zprávě o psychologickém vyšetření. Volí takové způsoby prověřování znalostí žáka, ve kterých se co nejméně projevuje zdravotní postižení (např. doplňování jevů místo diktátů, ústní zkoušení místo písemných prací či naopak, zkrácený rozsah písemných prací, ...).

Podle druhu postižení využívá speciální metody, postupy, formy a prostředky vzdělávání a hodnocení, kompenzační, rehabilitační a učební pomůcky, speciální učebnice a didaktické materiály.

U žáka se smyslovou nebo tělesnou vadou, vadou řeči, prokázanou specifickou vývojovou poruchou učení nebo chování se při jeho hodnocení a klasifikaci přihlédne k charakteru postižení. Vyučující respektují doporučení psychologických vyšetření žáků a uplatňují je při klasifikaci a hodnocení chování žáků a také volí vhodné a přiměřené získávání podkladů.

6 Závěr

Práce se zabývá metodikou, jak učit cizí jazyk děti s poruchou pozornosti a hyperaktivitou. Znalost cizího jazyka přispívá k chápání a objevování skutečností, které přesahují oblast zkušeností zprostředkovaných mateřským jazykem. Rozšiřuje naše obzory, pomáhá nám snižovat jazykovou bariéru. Přispívá ke zvýšení mobility jednotlivců jak v jejich osobním životě, tak při dalším vzdělávání či aby zvýšily své šance v budoucím pracovním uplatnění.

Studiem cizího jazyka se zlepšují znalosti a vyjadřovací schopnosti nejen v daném jazyce, ale přispívá také ke zdokonalení komunikačních dovedností v jazyce mateřském. Umožňuje poznávat odlišnosti ve způsobu života lidí jiných zemí i jejich odlišné kulturní tradice.

Zejména pro mladé lidi je znalost druhého cizího jazyka přínosná, protože mohou číst knihy v originále, sledovat filmy či poslouchat muziku a co víc mnoho z nich se mohou zúčastnit výměnných studijních pobytů. Umožňuje jim to najít si nové přátele.

Se vstupem do Evropské unie se zvyšuje potřeba znalosti alespoň jednoho cizího jazyka. To platí nejen pro jedince nadané, ale pro všechny občany. Tedy i pro děti s ADHD. I když je to proces zdoluhavý a složitý. Děti mnohdy ztrácejí potřebnou motivaci. Z uvedeného vyplývá, že až na několik výjimek by se i tito žáci se SVP cizí jazyk učit měli.

Dalším důvodem pro napsání této bakalářské práce je moje práce. Působím jako pedagogický pracovník na základní škole Oskol Kroměříž, která od roku 1994 zaměřuje na práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami.

Porucha pozornosti a hyperaktivity způsobuje selhávání žáka ve školních výkonech a promítá se do jeho práce. Znemožňují mu přiměřeně reagovat, porozumět pokynům a plnit běžné úkoly nebo sledovat instrukce učitele v normální tempu. Opakované neúspěchy mohou pak u dítěte vyvolat stavy úzkosti, frustrace, pocity strachu, které jsou mnohdy horší než porucha sama. Dítě vynakládá na překonávání svých obtíží maximální úsilí, dosahované výsledky však neodpovídají jeho snaze. Obtíže se začínají stupňovat. Žák postupně ztrácí motivaci, nestačí tempu svých spolužáků. U žáka se dostavuje odpor ke škole všeobecně, protože v důsledku jeho poruchy má mnohdy obtíže se začleněním do sociální skupiny vrstevníků (nemá problémy si kamarády najít, ale spíše udržet díky své výbušné povaze), má problémy ve vztahu ke svým učitelům a rodičům.

Pokud není takovému žákovi včas pomozeno, mohou jeho problémy vyústit v

neurotizaci. Vědci si již ověřili, že když uspěje dobrý žák, pokládá tento úspěch za výsledek své vlastní snahy, když však uspěje dítě s poruchou pozornosti a hyperaktivitou, většinou svůj úspěch pokládá za náhodu či štěstí, když neuspěje, utvrzuje se v názoru svého okolí, že je hloupý. Odborníci předpokládají, že pocity méněcennosti vznikají u dítěte kolem desátého roku života. U staršího dítěte je proto již nesmírně obtížné změnit jeho sebepojetí, což můžeme pokládat za silný argument pro snahu o včasnou intervenci. Proto je nutné, aby okolí dítěte bylo informováno o jeho obtížích, o správném postoji k jeho problémům a způsobech reedukace. Učitelé by měli nejprve dobře porozumět tomu, jaké postupy zvolit při výchovně – vzdělávacím procesu u skupiny těchto dětí.

Někdy se u těchto dětí dostaví pocit marnosti, frustrace nebo i deprese, pod jejichž vlivem vidí i život v budoucnu plný zklamání. Vážně mohou obraz sebepojetí dítěte s ADHD narušit nálepky lenosti a nenapravitelnosti z úst těch, na které má silnou citovou vazbu. Negativní roli tu může sehrát i sourozenecká rivalita, nevyhovující rodinné prostředí, nízké sebevědomí může vyústit až k aktivitám jako je porušování školního řádu nebo až společenských norem (vandalismus, kouření, drobné krádeže) ve snaze ukázat, že i já něco dokážu, jsem v něčem výjimečný, v něčem dobrý.

Proto je velice důležité, aby škola a rodina úzce spolupracovala. K dítěti přistupovat s maximálně tolerancí. Přátelským projevem docílit důvěry a otevřenosti. Na druhou stranu je potřeba si uvědomit, že ADHD není nevyléčitelná nemoc. Společnými silami najít metody, které by dítěti pomohly co nejlépe nemoc zvládnout.

Dalším nezbytný předpokladem úspěšné pedagogické práce je sebevzdělávání, účast na odborných seminářích, sledování nových trendů při výchovně – vzdělávacím procesu.

7 Seznam bibliografických citací

- ACKERMAN, Stuart. *Learn'em good ADD/ADHD*. 2010. Charleston, SC: www.tutorgiant.com, 2010. ISBN 978-14-5059-800-2.
- ALTMANOVÁ, Miroslava. *Hyperaktivní a nepozorné dítě: podněty k práci s dětmi s ADHD pro rodiče a učitele*. Praha: Pražská pedagogicko-psychologická poradna, 2010, 24 s. ISBN 978-80-254-9047-1.
- DRTÍLKOVÁ, Ivana. *Hyperaktivní dítě: vše, co potřebujete vědět o dítěti s hyperkinetickou poruchou (ADHD)*. Praha: Galén, 2007, 87 s. ISBN 978-80-7262-447-8.
- HADFIELD, Jill a Charles HADFIELD. *Simple speaking activities*. Oxford: Oxford University Press, 1999, 67 s. ISBN 0-19-442169-4.
- HADFIELD, Jill a Charles HADFIELD. *Simple reading activities*. Oxford: Oxford University Press, 2000, 67 s. ISBN 0-19-442173-2.
- HADFIELD, Jill a Charles HADFIELD. *Simple listening activities*. Oxford: Oxford University Press, 1999, 71 s. ISBN 0-19-442168-6.
- HADFIELD, Jill a Charles HADFIELD. *Simple writing activities*. Oxford: Oxford University Press, 2000, 67 s. ISBN 0-19-442170-8.
- HRABAL, Vladimír. *Pedagogicko psychologická diagnostika žáka*. Praha: Státní pedagogické nakl., 1989, 198 s. ISBN 80-04-22149-1.
- KOUKOLÍK, František. *O vztahu lidského mozku a chování: strukturální a funkční podklady některých neuropsychiatrických chorob*. Praha: Karolinum, 1997, 256 s. ISBN 80-7184-276-1.
- LOKŠOVÁ, Irena a Jozef LOKŠA. *Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole*. Praha: Portál, 1999, 199 s. ISBN 80-7178-205-X.
- MAREŠ, Jiří. *Styly učení žáků a studentů*. Praha: Portál, 1998, 239 s. ISBN 80-7178-246-7.
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Po dobrém, nebo po zlém?*. 8. vydání. Praha: Portál, 2015, 128 s. ISBN 978-80-262-0852-5.
- MUNDEN, Alison a Jon ARCELUS. *Poruchy pozornosti a hyperaktivita*. Praha: Portál, 2002, 120 s. ISBN 80-7178-625-X.
- PREKOP, Jirina a Christel SCHWEIZER. *Neklidné dítě*. Vyd. 3. Přeložil Alžběta SIROVÁTKOVÁ. Praha: Portál, 2013, 160 s. ISBN 978-80-262-0466-4.
- RENOTIÉROVÁ, Marie a Libuše LUDÍKOVÁ. *Speciální pedagogika*. 4. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, 313 s. ISBN 80-244-1475-9.
- RIEF, Sandra F. *Nesoustředěné a neklidné dítě ve škole: praktické postupy pro vyučování a výchovu dětí s ADHD*. Vyd. 4. Přeložil Lenka STAŇKOVÁ. Praha: Portál, 2010, 256 s. ISBN 978-80-7367-728-2.

- RÝDL, Karel. *Metoda týmového vyučování*. Praha: Strom, 1996, 15 s. ISBN 80-901662-9-6.
- TAYLOR, John F. *Jak přežít s hyperaktivitou a poruchami pozornosti*. Přeložil Petra DIESTLEROVÁ. Praha: Portál, 2012, 128 s. ISBN 978-80-262-0068-0.
- TŘESOHLAVÁ, Zdeňka. *Lehká mozková dysfunkce v dětském věku*. 2., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Avicenum, 1986, 228 s. ISBN 08-047-86.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychologie problémového dítěte školního věku*. Praha: Karolinum, 1997, 172 s. ISBN 80-7184-488-8.
- Vyhláška č. 27/2016 Sb. Vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. [cit. 2017-02-19]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlasaka-c-27-2016-sb-o-vzdelavani-zaku-se-specialnimi>
- Vyhláška č. 197/2016 Sb.- Vyhláška, kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další vyhlášky. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2017-01-09]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-197>
- Zákon č. 82/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2017-02-10]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2015-82>
- ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. Vyd. 12. Praha: Portál, 2015, 264 s. ISBN 978-80-262-0875-4.
- ŽÁČKOVÁ, Hana a Drahomíra JUCOVIČOVÁ. *Metody hodnocení a tolerance dětí s SPU: (pro 1. stupeň ZŠ)*. Aktualiz. vyd. Praha: D + H, 2006, 44 s. ISBN 80-903579-4-6.

Příloha:

Kazuistika

Úvod

Tomáš je žákem pátého ročníku. Do naší školy přestoupil v loňském školním roce z jiné ZŠ v rámci města Kroměříže pro jeho opakované kázeňské přestupky – extrémní živost, neukázněný, nesoustředěnost a jeho studijní výsledky neodpovídaly znalostem žáka třetí třídy. Žák byl odeslán na vyšetření do PPP, kde mu byla stanovena diagnóza ADHD. Chlapec byl poté zařazen do třídy pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. V těchto třídách je stanoven maximální počet žáků 14. Tudíž je mu věnována větší péče a je možné s ním pracovat intenzivněji v rámci vyučovací hodiny.

Popis problému

Chlapec nebyl zprvu kolektivem nové třídy kladně přijat, protože do jeho příchodu byla třída klidná, kolektiv byl ucelený, ve třídě se pracovalo velmi dobře. Tomáš bohužel svým chováním negativně narušil zaběhnutý chod třídy.

Projevovalo se to tím, že byl v hodinách neklidný, neustále vykřikoval, otáčel se, vyhledával jakékoliv rozptýlení. Přeskakoval z jednoho úkolu na druhý bez toho, aniž by první úkol dokončil nebo naopak zadanou práci vypracoval příliš rychle, a tudíž ve většině případů s chybami.

Pak těžce nesl neúspěch. Uzavřel se do sebe a už nespolupracoval. Neustále mu chyběly školní pomůcky, a to většinou zjistil až v průběhu hodiny. Tím, že neustále něco hledal, rušil třídu v poklidné práci.

Samozřejmě na hodinu nebyl nikdy připraven. Na jeho lavici byla vždy obrovská hromada věcí – mikiny, nedojedené svačiny včetně jogurtu, sešity a složky (v té době ještě seděl v 1. lavici u okna před učitelským stolem, nyní sedí v zadní lavici). Neměl osvojena základní pravidla chování v kolektivu dětí ve školním prostředí. Velmi se bál poznámky do žákovské knížky. Podotýkám, že nejsem zastáncem psaní poznámek do žákovské knížky, zejména u mladších dětí. Je na nás upevňovat pravidla slušného chování, ale musí být již z dřívější doby, aby bylo na čem stavět.

Tomáš je pod velmi silným tlakem autoritativní matky (zaměstnána u Policie ČR). Jeho matka zpočátku navštěvovala školu i několikrát denně, aby se informovala na Tomášovo chování. Nerespektovala školou stanovené konzultační hodiny a dny. Nakonec zasáhlo vedení školy, kdy bylo matce vysvětleno, že je potřeba si domluvit předem schůzku a, že

není nutné kontrolovat Tomáše několikrát za dopoledne. Tomáš to velmi těžce nesl a byl po té rozrušený, až vystresovaný.

Tomáš má mladší sestru (2. třída), ve které také učím. Tato dívka je pravý opak Tomáše. Je velmi zvědavá, přirozeně inteligentní, příjemná, s milým vystupováním a bez kázeňských přestupků.

Řešení problému

- dbát na důslednou a pečlivou přípravu věcí před hodinou
- stanovit pravidla chování ve vyučovací hodině
- snažit se o co největší motivaci
- pochválit dítě za každý dílčí úspěch
- dohlížet na to, aby si práci po sobě řádně zkontroloval
- trvat na důsledném dokončení zadané práce
- zařadit v případě nesoustředěnosti krátkou pohybovou aktivitu

Prakticky to vypadalo tak, že před hodinou anglického jazyka v této třídě jsem přišla vždy do hodiny o něco dříve a pak se už věnovala Tomášovi. Učila jsem ho, aby měl uklizenou lavici, nachystané věci, protože tak se mu pak bude v hodině určitě lépe pracovat, že když se přihlásí, ráda ho vyvolám atd.

Výsledek

Velmi pomalu, ale přece se začal Tomáš zlepšovat. To přineslo také zlepšení ve studijních výsledcích. Tomáš se zapojil do kolektivu třídy.

Samozřejmě jsou dny, kdy je Tomáš třeba rozladěný z předcházející hodiny kvůli horší známce nebo je i více unavený, ale tyto situace spolu zvládáme daleko lépe a s přehledem. Řekla bych, že má důslednost a velmi osobní přístup chlapci v mnohém pomohl. Také matka si uvědomila, že nelze chlapce jen neustále kontrolovat, ale že je dobré nechat mu více prostoru a věřit mu, že situace ve škole dobře zvládne.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Ivana Ondřejcová
Katedra:	Ústav speciálně pedagogických studií
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Irena Plevová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2017

Název práce:	Jak učit děti s ADHD cizí jazyk
Název v angličtině:	How to teach foreign language to hyperactive children
Anotace práce:	Tato práce se zaměřuje na výuku anglického jazyka u dětí s hyperaktivitou a poznatkům při osvojování tohoto cizího jazyka. První kapitola je věnována teoretickým poznatkům. Jsou zde uvedeny definice této poruchy, příčiny vzniku, diagnóza. Druhá kapitola se věnuje symptomům v předškolním a školním věku. Třetí kapitola se věnuje práci s těmito dětmi ve školním a domácím prostředí, důležitost spolupráce školy, rodičů a s odbornými institucemi. Čtvrtá kapitola se zaměřuje na pedagogické přístupy a vzdělávací metody při výuce anglického jazyka. Poslední kapitola se věnuje klasifikaci žáků s ADHD.
Klíčová slova:	Porucha pozornosti, hyperaktivita, projevy, příčiny, diagnóza, poradny, zásady práce s dětmi, metody výuky, ADHD
Anotace v angličtině:	The first chapter pays attention to theoretical knowledge. There is the definition of the disorder and the causes of ADHD. The second chapter deals with the symptom in the preschool and school age. How to work with the pupils at school and at home and how important is collaboration among school, parents and other institutions is the theme of the third chapter. The last chapter focuses on the methodology of teaching of English.
Klíčová slova v angličtině:	Attention Deficit, Hyperactivita, Disorder, definition, symptoms, causes, diagnosis, principles of work with children, methodics of teaching, ADHD
Přílohy vázané v práci:	1
Rozsah práce:	30 str.
Jazyk práce:	Český